

ДИЗРУПТИВНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ДРАЙВЕРИ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Бесараб Светлана,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри бізнес-економіки
і підприємництва, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»,
Україна, besarab@kneu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-7343-899X>*

Клименко Светлана,

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-
економіки і підприємництва, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима
Гетьмана», Україна, kneusvetlana@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-9418-7360>*

Люшенко Оксана,

*старший преподаватель кафедри бізнес-економіки і підприєм-
ництва, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана», Україна,
lyushenko.o@gmail.com*

The purpose of this work is to investigate the nature of disruptive innovations, which are the drivers of the Fourth Industrial Revolution. Despite the fact that the term «disruptive innovations» is relatively new, and its practical application is rather debatable, the modern development of enterprises today requires a clear understanding of the prerequisites for the introduction of disruptive innovations. The article deals with the problems of interpretation, the conclusion is made about the possibilities of their conscious planning and the necessary prerequisites for their implementation.

Keywords: globalization, disruptive innovations, supportive innovations, fourth industrial revolution.

Целью работы является исследование природы дизруптивных инноваций, которые выступают драйверами Четвертой промышленной революции. Несмотря на то, что термин «дизруптивные инновации» является относительно новым, а его практическое применение довольно дискуссионным, современное развитие предприятий уже сегодня требует четкого понимания предпосылок внедрения дизруптивной инновации. В статье рассмотрена проблематика толкования, сделан вывод о возможностях их сознательного планирования и необходимых предпосылок их внедрения.

Ключевые слова: глобализация, disruptive инновации, поддерживающие инновации, четвертая промышленная революция.

У своїй книзі «Четверта промислова революція» К. Шваб розглядає disruptive інновації як технологічні драйвери процесів трансформації глобального інноваційного простору з існуванням певних домінуючих мегатрендів сучасних технологічних перетворень. На його думку, створення безпілотних транспортних засобів, 3D-друку, передової робототехніки та новітніх матеріалів з абсолютно новими властивостями, використання «Інтернету речей», технології Blockchain, а також сучасних цифрових платформ для поєднання виробників зі споживачами, зокрема Facebook, Alibaba, Airbnb та Uber, розвиток генетичної інженерії – все це є проявом домінуючих мегатрендів технологічних змін (фізичного, цифрового та біологічного кластерів), які ґрунтуються на disruptive інноваціях [1, стор.17-22].

Вперше поняття «disruptive інновації» було використано К. Крістенсенем (Clayton M. Christensen) ще в 1997 р. з метою висвітлення процесів щодо втрати світовими лідерами домінуючих позицій внаслідок появи новітніх технологій. Проте його теорія й досі є надзвичайно актуальною й дискусійною з точки зору її практичного використання.

За його теорією disruptive інновації впроваджуються переважно «новачками» ринку, націленими на вузький, нецікавий для лідерів ринку клієнтський сегмент, шляхом створення такої інноваційної продукції, яка здатна змінити співвідношення цінностей на цьому ринку, чим і створює його «підрив». Водночас лідери ринку змушені фокусувати свою увагу на підвищенні якості вже існуючої продукції шляхом впровадження підтримуючих інновацій задля утримання своїх ринкових позицій [2].

Раніше нами досліджувалася проблема нечіткого тлумачення терміну «disruptive інновації», яка, на нашу думку, виникає зокрема у вітчизняній науковій літературі через можливість подвійного перекладу англійського слова «disruption», що й призводить до існування двох різних за змістовним наповненням понять – «підрив» та «прорив». Саме через це нами було запропоновано використовувати термін «disruptive інновації» у контексті ціннісних змін на існую-

чому ринку, який є співзвучний до оригіналу й точніше відображає сутність теорії Крістенсена [3].

Сучасні дослідження іноземних економістів свідчать про існування подібної проблеми і в зарубіжній літературі, але через лінгвістичне протиріччя терміну «disruption», яке, на погляд авторів книги «Підривні інновації: як вийти на нових споживачів за рахунок спрощення та здешевлення продукту» призводить до плутанини, нерозуміння, а в деяких випадках й до нераціонального використання ресурсів. На їх думку, дизруптивні інновації пов'язані, в першу чергу, з компромісами переважно в частині зниження деяких якісних показників заради простоти, зручності і здешевлення продукції. Водночас інновації, які спрямовані на поліпшення якості продукції й призводять до зростання обсягу прибутку, не є підривними, хоча й забезпечують «стрибок» у розвитку компанії, синонімічний «підриву» ринку. [4, стор. 23–24].

Крім того, однією з причин невірної ідентифікації дизруптивних інновацій на практиці є певні спотворення уявлень окремих компаній з різних сфер діяльності щодо стану існуючого ринку. Так, компанії інженерного напрямку зазвичай ґрунтовно оцінюють можливість технологічного розвитку, в той час, як маркетингові компанії «дивляться на світ» переважно скрізь «маркетингові окуляри». Таке зміщення акцентів щодо напрямів стратегічного розвитку може призвести до фундаментальної помилки в передбаченні бажаних дизруптивних змін, коли стратегічна задача, яку вони не намагалися розв'язати раніше, може бути оцінена ними як «підривна» для всього ринку. Тому правильне визначення впливу інновацій (дизруптивні чи підтримуючі) на розвиток кожної окремої компанії передбачає їх оцінювання з точки зору всього ринку, тим паче, що одна й та ж інноваційна технологія може бути підтримуючою для однієї компанії та дизруптивною (підривною) – для іншої. Прикладом такої ситуації може бути використання Інтернет технологій, які на ринку газетних видань спричинили справжній «підрив» у сфері тематичної реклами через виникнення нових інтернет-продуктів (на кшталт eBay та Match.com), а на ринку фінансових послуг «підтримали» покращення обслуговування клієнтів шляхом переведення в онлайн частини своїх послуг [4, стор. 26–27].

Водночас слід зазначити, що дизруптивні інновації є доволі відносним явищем, оскільки спричиняють «підрив» лише в момент виведення нового інноваційного продукту на ринок та зміни траєкторії зростання показників продуктивності. Надалі успіх дизруптивних інновацій повністю залежить від можливостей підтримуючих, і без їх впровадження може бути нівельованим. Отже, зв'язок між дизруптивними та підтримуючими інноваціями настільки міцний, що можна стверджувати про їх «прогнозоване» перевтілення.

На думку авторів книги «Підривні інновації: як вийти на нових споживачів за рахунок спрощення та здешевлення продукту» дизруптивні інновації не є стихійним явищем і за певних обставин можуть бути спланованими. При цьому процес планування складається з декількох послідовних етапів та передбачає, по-перше, оцінювання результатів поточної інноваційної діяльності (визначення інноваційних можливостей), по-друге, розробку цільового інноваційного портфелю, по-третє, створення «розкладу» впровадження інновацій, по-четверте, окреслення цілей та меж інноваційних перетворень, по-п'яте, визначення можливих сфер майбутнього зростання. Критично важливою умовою для результативного впровадження плану інноваційного розвитку є отримати контроль над власними активами компанії, що передбачає комплекс дій, зокрема: позбавлення від неефективних активів, отримання (наявність) активів, що можуть зацікавити так званих «не споживачів», виробництво продукції досить високої якості, а також наявність активів, що можуть допомогти вирішити проблеми споживачів [4, стор. 40–62].

Не менш важливою передумовою впровадження дизруптивних інновацій є високий рівень володіння компанією процесом розподілу своїх ресурсів, оскільки незбалансоване фінансування як дизруптивних, так і підтримуючих інновацій, може призвести до не реалізації обраної стратегії розвитку підприємства. Саме політика розподілу компанією своїх ресурсів формує майбутні пріоритети її розвитку, а її чинниками є темпи зростання та зміни конкурентної активності головного бізнесу, компетентність компанії у сфері створення нових проєктів, співвідношення капітальної інтенсивності

нового та вже існуючого напрямів бізнесу. Недостатня увага підприємства до впровадження нових проектів, як правило, призводить до виникнення проблем у розвитку через декілька років, а недостатня увага щодо ефективності вже існуючого бізнесу гарантовано призводить до проблем у найближчий період, можливо навіть впродовж поточного року [4, стор. 53–57].

Підсумовуючи викладене, можна зробити ряд висновків. По-перше, дизруптивні інновації є дефініцією, що відображає сучасні тенденції ринку, зумовлені процесами глобалізації, а з врахуванням особливостей четвертої промислової революції є ключовими драйверами її здійснення. По-друге, дизруптивні інновації знаходяться в тісному взаємозв'язку з підтримуючими інноваціями і залежать від їх впливу на рівень якості, як існуючої, так і інноваційно-нової продукції. Цей зв'язок проявляється в тому, що дизруптивні інновації можливі за умови досягнення високої якості продукції внаслідок впровадження підтримуючих технологій, а передумовами втілення підтримуючих інновацій є певний «підрив» існуючого ринку. По-третє, процес впровадження дизруптивних інновацій може бути регульованим, але у разі створення певних передумов: забезпечення контролю над активами, розробки плану зростання та керування процесом розподілу ресурсів.

Список використаної літератури та інші джерела:

1. Шваб К. Четвертая промышленная революция: монография: пер. с англ. Москва: Изд-во «Э», 2017. 208 с.
2. Кристенсен К. М., Клейтон М. Дилема инноватора. Как из-за новых технологий погибают сильные компании / пер. з англ. Москва. Альпина Бизнес Букс, 2004. 239 с.
3. Швиданенко Г. О., Бесараб С. О. Дизруптивні інновації : сутність і наслідки впровадження. *Проблеми економіки*. 2018. № 4. С. 15–19
4. Энтони С., Джонсон М., Синфилд Дж., Олтман Э. Подрывные инновации: Как выйти на новых потребителей за счет упрощения и удешевления продукта / пер. с англ. Москва : Альпина Пабlishер, 2018. 340 с.
5. Кристенсен, К. М., Рейнор М., Макдоналд Р. Подрывные инновации: двадцать лет спустя. *Harvard Business Review* – Россия. URL : <https://hbr-russia.ru/innovatsii/upravlenie-innovatsiyami/a17234>